

kan likställas med personlig hjälp vid måltider. Hans näringsintag är en måltid, varken sjukvård eller egenvård. Han kan visserligen äta själv, men hans kropp kan inte tillgodogöra sig någon näring av den mat han intar genom munnen. Det krävs också en kvalificerad tillsyn under de cirka 16 timmar varje natt då han får det intravenösa näringsintaget via en subkutan venport. Det krävs enligt läkarintyg, utfärdat av docenten och överläkaren [REDACTED] den 11 november 2015, ingående kunskaper om hans funktionsnedsättning och behandling. Han kan inte överleva utan det intravenösa näringsintaget och kan på grund av sin ålder inte själv ta ansvar för övervakningen av näringsdroppet.

Funktionsstödsnämnden i Malmö kommun anser att överklagandet ska avslås. Det är bara av- och påkoppling samt byte av näringspåse som kan jämföras med en måltid (jfr Kammarrätten i Stockholms dom den 8 juni 2010 i mål nr 348-10). Det rör sig inte heller om en så kvalificerad tillsyn som kräver ingående kunskap om just [REDACTED]

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är i huvudsak om [REDACTED] behov av tillsyn och övervakning i samband med näringstillförsel genom dropp och skötsel av den medicintekniska utrustningen är att likställa med måltid eller utgör sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom enligt 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS.

Kammarrätten gör följande bedömning

[REDACTED] kan äta mat på sedvanligt sätt. Till följd av en obotlig tarmsjukdom kan han dock inte tillgodogöra sig näring i maten genom kroppens tarmfunktion. Han är därför i behov av att näringstillförsel sker genom dropp som ges under 16–17 timmar per dygn. Funktionsstödsnämnden har bedömt att av- och påkoppling av droppet är ett sådant

grundläggande behov som avses i 9 a § LSS och beräknat tiden för dessa åtgärder till 1 timme och 10 minuter per vecka. Utöver dessa åtgärder har [REDACTED] anført att han framförallt har behov av ständig tillsyn och övervakning under tid han får droppet. Därutöver finns även ett behov av skötsel av den utrustning som används.

Kammarrätten finner att den hjälp och tillsyn som [REDACTED] behöver under näringstillförelsen samt skötsel av utrustningen inte är av den karaktären att insatserna i LSS mening kan likställas med personlig hjälp för att inta måltider. Den ständiga tillsyn [REDACTED] behöver under näringstillförelsen beror inte på att han har ett psykiskt funktionshinder. Tillsynsbehovet omfattas därför inte av det grundläggande behovet annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om honom enligt 9 a § LSS, jfr HFD 2015 ref. 46. [REDACTED] behov av stöd- och hjälpinsatser i övrigt är inte så omfattande att hans sammanlagda hjälpbehov berättigar honom till insatsen personlig assistent.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Petter Classon

Henrik Brüsin
referent

Josefine Natt och Dag

BAKGRUND

Stadsområdesnämnd Öster i Malmö kommun har genom det överklagade beslutet avslagit [REDACTED] ansökan om personlig assistans enligt 9 § 2 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. Beslutet motiverades i huvudsak med att [REDACTED] behov av personlig assistans bedöms vara av ringa omfattning. I den utredning som ligger till grund för det överklagade beslut har stadsområdesnämnden bedömt att omfattningen av [REDACTED] grundläggande behov enligt 9 a § LSS uppgår till 1 timme och 10 minuter per vecka, vilket avser behov i samband med måltider.

YRKANDE OCH INSTÄLLNING M.M.

[REDACTED] yrkar att han ska beviljas personlig assistans och anför bl.a. följande. Stadsområdesnämnden har inte utrett ärendet i tillräcklig omfattning. Hans situation är mycket komplicerad och han är för sitt liv helt beroende av intravenöst näringsintag. Han kan inte få i sig näring på annat sätt. Han har tidigare varit beviljad assistansersättning av Försäkringskassan med totalt 129 timmar och 45 minuter per vecka. De behov som uppkommer på grund av det intravenösa näringsintaget har ökat med 1 timme per dygn sedan Försäkringskassans tidigare beslut år 2011. I övrigt ska omfattningen av hans grundläggande bedömas på samma sätt som i Försäkringskassans tidigare beslut. Han måste anses vara i behov av sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom och som enligt 9 a § LSS medför rätt till personlig assistans. I vart fall ska hans behov som avser hjälp i samband med näringsintag kunna anses likställas med hjälp vid måltider, vilket också berättigar personlig assistans. Stadsområdesnämnden har felaktigt tillämpat Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2015 ref. 46. Det bör dessutom påpekas att förvaltningsrätten inte är bunden av Högsta förvaltningsdomstolens

avgöranden. Det ska också framhållas att det stöd som han behöver inte kan betraktas som sjukvård eller egenvård.

Stadsområdesnämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. För att beviljas personlig assistans krävs att den enskilde behöver hjälp med sina grundläggande behov i en viss omfattning. Det har inte kommit fram att [REDACTED] behov är av sådan omfattning. Av avgörandet HFD 2015 ref. 46 framgår att det för rätt till personlig assistans för sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade enligt 9 a § LSS fordras att personen i fråga har en psykisk funktionsnedsättning, vilket [REDACTED] inte har. De behov som [REDACTED] har när det gäller hjälp som förädlas av hans intravenösa näringsintag kan inte heller likställas med hjälp vid måltider. Det får snarare anses vara fråga om sjukvårdande insatser.

Förvaltningsrätten har den 9 november 2016 hållit muntlig förhandling i målet och vid förhandlingen – på begäran av [REDACTED] – hört som vittnen [REDACTED] företrädare för assistansanordnare, samt [REDACTED] överläkare och docent inom barnmedicin.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 1 § LSS innehåller lagen bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder förädd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller

3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Av 9 § 2 LSS framgår att en av insatserna för särskilt stöd och service är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

I 9 a § LSS anges bl.a. att med personlig assistans avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

När det gäller personlig assistans framgår av förarbetena till lagstiftningen bl.a. att insatsen är avsedd att vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande är således om den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inta måltider eller att kommunicera med andra (se prop. 1992/93:159 s. 63 ff.). Något krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning föreligger inte (a. prop. s. 175). Dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att rätt till biträde av assistent föreligger.

Utredningen i målet

Av läkarintyg utfärdat av överläkaren och docenten [REDACTED] den 11 november 2015 framgår bl.a. följande. [REDACTED] lider av en ovanlig och allvarlig tarmsjukdom. Han kan inte vara utan intravenös näring. [REDACTED] kan äta normalt men näring tas inte upp vid födointaget. Han ges intravenös näring genom en subkutan venport som kräver mycket skötsel. Näringen ges honom under ca 16 timmar varje kväll och natt och han behöver då tillsyn. Under natten behöver han även byta blöja vid flertalet tillfällen. Nålen till den subkutana venporten sitter i konstant och byts ut en gång i veckan på sjukhus. Vid dessa tillfällen genomgår [REDACTED] även blodprovstagning och andra nödvändiga medicinska undersökningar. Det krävs ingående kunskaper om [REDACTED] funktionsnedsättning och hans behandling för att kunna hantera hans situation.

Förvaltningsrätten har hållit vittnesförhör med [REDACTED] under den muntliga förhandlingen under vilket hon i övrigt har anfört bl.a. följande. Hon har behandlat [REDACTED] sedan år 2010. Vid ett flertal tidigare tillfällen har han drabbats av allvarliga blodförgiftningar. [REDACTED] [REDACTED] intag av näring ska inte förväxlas med sondmatning. Han har en dosa inopererad under huden. Det finns ett behov av att han övervakas under natten, dvs. när han tar emot näringen intravenöst. Det förekommer att han under denna tid kräks. Han får dessutom näsblod lätt. Det kan även uppstå problem bl.a. med slangen till droppställningen. Ställningen larmar dock för det fall något inträffar vid näringsintaget. [REDACTED] behöver hjälp med bl.a. avtvättning vid området kring nålen. Han kan på egen hand ta på sig och av sig kläder. Han måste dock vara försiktig så att nålen inte rubbas. I normalfallet sköts hanteringen kring [REDACTED] subkutana venport av t.ex. sjuksköterska men föräldrarna har fått utbildning

och kan således hantera hans näringsintag, förutom när det bl.a. gäller byte av nål vilket sker en gång i veckan på sjukhus.

Förvaltningsrättens bedömning

Det har enligt förvaltningsrättens mening inte kommit fram något som tyder på att stadsområdesnämnden har brustit när det gäller handläggningen och utredningen av det nu aktuella ärendet. Vad [REDACTED] har anfört i denna del föranleder därmed inte någon vidare åtgärd från förvaltningsrättens sida.

När det gäller [REDACTED] rätt till sökt insats kan det inledningsvis konstateras att han enligt stadsområdesnämnden tillhör personkretsen i 1 § 3 LSS. Enligt förvaltningsrättens mening saknas det skäl för att göra någon annan bedömning i denna del. Frågan är i stället om hans hjälpbehov när det gäller de grundläggande behoven är av sådan karaktär och omfattning att han är berättigad insatsen personlig assistans.

Stadsområdesnämnden har i det överklagade beslutet bedömt att [REDACTED] inte behöver hjälp med sin personliga hygien, att klä av och på sig eller att kommunicera med andra. Eftersom han inte har en psykisk funktionsnedsättning bedöms han inte heller kunna få personlig assistans för annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom. Stadsområdesnämnden har emellertid godtagit att [REDACTED] har ett behov av hjälp vid måltider i samband med att in- och urkoppling sker av slangar till droppställningen.

[REDACTED] har anfört att han behöver hjälp med de grundläggande behoven i samma omfattning som tidigare, dvs. i enlighet med Försäkringskassans beslut om assistansersättning år 2011. Av detta beslut framgår att han, när det gäller de grundläggande behoven, enligt Försäkringskassan har

behövt hjälp med personlig hygien med 2 timmar och 20 minuter per vecka, på- och avklädning med 1 timme och 45 minuter per vecka samt måltider med 9 timmar och 55 minuter per vecka. Det har enligt Försäkringskassan dessutom förelegat behov annan hjälp som kräver ingående kunskaper om honom med totalt 98 timmar per vecka. Han har emellertid inte bedömts behöva någon hjälp när det gäller kommunikation.

Det bör framhållas att vad som avses med hjälp med de grundläggande behoven främst är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den funktionshindrade måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges. Det är således inte all hjälp med t.ex. måltider eller påklädning som kan anses vara av detta kvalificerade slag (se t.ex. RÅ 2009 ref. 57). När det gäller [REDACTED] behov av hjälp avseende sina grundläggande behov gör förvaltningsrätten följande bedömning.

Annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper

Sedan Försäkringskassan beviljat [REDACTED] assistansersättning år 2011 har Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2015 ref. 46 förtydligat under vilka omständigheter ett behov av annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den som har en funktionsnedsättning ska betraktas som ett grundläggande behov. I avgörandet har domstolen bl.a. framhållit att insatsen personlig assistans avser att tillgodose högst basala behov. Det ska vara fråga om hjälp eller stöd av mycket privat karaktär. Vad som åsyftas är sådana hjälpbehov som uppfattas som mycket känsliga för den personliga integriteten. Med särskilt beaktande av förarbetena till 9 a § LSS uttalade domstolen därutöver att tillägget ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade” måste förstås på det sättet att det *uteslutande* tar sikte på personer med psykiska funktionshinder.

Förvaltningsrätten konstaterar att [REDACTED] inte har någon psykisk funktionsnedsättning. Även med beaktande av vad som har anförts i överklagandet anser förvaltningsrätten att han således inte heller kan anses ha behov av sådan annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om honom och som avses i 9 a § LSS.

Måltider

Stadsområdesnämnden har godtagit att [REDACTED] har behov av hjälp i samband med måltider med totalt 1 timme och 10 minuter per vecka. Den tidsåtgång som stadsområdesnämnden har beaktat i denna del hänför sig till in- och urkoppling av slangar till droppställningen.

Såvitt framgår av utredningen i målet har [REDACTED] – när det gäller näringsintaget – i övrigt framförallt behov av tillsyn och övervakning. Vidare finns ett behov av skötsel av den utrustning som han använder. Enligt förvaltningsrättens mening kan de anförda behoven i denna del, utöver vad som har godtagits av stadsområdesnämnden, emellertid inte anses vara av sådan karaktär att det kan likställas med personlig hjälp av integritetskänslig natur för att inta måltider enligt 9 a § LSS (jfr t.ex. Kammarrätten i Stockholms dom den 8 juni 2010 i mål nr 348-10).

Förvaltningsrätten noterar därutöver att [REDACTED] även äter vanlig mat, trots att han inte kan tillgodogöra sig näring på detta sätt. Det har dock inte kommit fram att han i samband med detta skulle ha något behov av hjälp. Sammantaget finns det således inte skäl att frångå stadsområdesnämndens bedömning när det gäller [REDACTED] behov av hjälp vid måltider.

På- och avklädning

Genom målets utredning har inte annat kommit fram än att [REDACTED] klarar av att klä av och på sig på egen hand. Den omständigheten att han kan behöva viss övervakning vid dessa moment medför enligt förvaltningsrätten inte att han har sådana behov som avses i 9 a § LSS. Enligt förvaltningsrättens mening kan [REDACTED] således inte anses ha gjort sannolikt att han i detta avseende behöver hjälp som rätteligen ska beaktas vid prövningen av hans rätt till personlig assistans för de grundläggande behoven.

Personlig hygien

I denna del har [REDACTED] anfört att han har behov av hjälp i samband med blöjbyte. Han har inte, vare sig hos stadsområdesnämnden eller i förvaltningsrätten, gjort gällande att det skulle föreligga behov av annan hjälp med sin personliga hygien. Av Försäkringskassans beslut från år 2011 framgår vidare att det enda behov som har beaktats avseende personlig hygien har varit [REDACTED] hjälpbehov vid blöjbyten.

Såvitt framgår av utredningen i målet använder [REDACTED] blöja under den tid han tar emot näring intravenöst. Blöjan måste bytas ca tre gånger per kväll/natt. Stadsområdesnämnden har anfört att [REDACTED] klarar av att byta sin blöja på egen hand. Även [REDACTED] har i vittnesförhör uppgett att det inte finns några hinder mot att han på egen hand ombesörjer blöjbytena. Förvaltningsrätten anser sammantaget att utredningen inte kan anses ge stöd för att [REDACTED] behöver sådan hjälp med sin personliga hygien som avses i 9 a § LSS.

Slutsats

Som ovan nämnt kan det konstateras att det inte finns något egentligt krav på att stödbehovet ska ha en viss tidsmässig omfattning för att rätt till personlig assistans ska föreligga (jfr bl.a. RÅ 2009 ref. 57). Även om själva tidsåtgången inte är påfallande stor måste en samlad bedömning av omständigheterna i målet göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter samt hur ofta hjälpen behövs måste beaktas.

Med hänsyn till vad som har kommit fram i målet saknas det, enligt förvaltningsrättens mening, skäl för att frångå stadsområdesnämndens bedömning när det gäller omfattningen av [REDACTED] grundläggande behov enligt 9 a § LSS. Förvaltningsrätten anser även att [REDACTED] hjälpbehov inte kan anses vara av sådan karaktär och omfattning att han har rätt till insatsen personlig assistans. Stadsområdesnämnden har därmed haft fog för sitt beslut. Under sådana omständigheter ska överklagandet avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B)

Henrik Holmström

Nämndemännen Mårten Bönnemark, Therese Engdahl (skiljaktig mening, se nedan) och Bo Kronvall har deltagit i avgörandet.

Föredragande har varit Ann-Marie Svanberg.

Therese Engdahls skiljaktiga mening

Jag anser att det hjälpbehov som uppkommer för [REDACTED] på grund av hans intravenösa näringsintag, bl.a. behovet av tillsyn, i sin helhet ska likställas med sådant behov av hjälp vid måltider som avses i 9 a § LSS. [REDACTED] behov i denna del är således ett grundläggande behov i lagens mening. Eftersom hans behov även är mycket omfattande ska han anses vara berättigad insatsen personlig assistans enligt LSS. Överklagandet ska således bifallas och målet visas åter till stadsområdesnämnden för närmare utredning och beräkning av omfattningen av [REDACTED] grundläggande behov och andra personliga behov.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.